

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Евгения Лазарова Цанкова,
на тема: „ ФУНКЦИЯТА КАТО ПРОБЛЕМ ПРИ ФОРМООБРАЗУВАНЕТО
НА ГРИВНАТА В БИЖУТАТА ОТ КРАЯ НА 60-ТЕ И НАЧАЛОТО НА 70-ТЕ
ГОДИНИ НА ХХ ВЕК ”

за придобиване на образователна и научна степен „ДОКТОР” по научната
специалност 05 08 04 изкуствование и изобразителни изкуства в
НАЦИОНАЛНАТА ХУДОЖЕСТВЕНА АКАДЕМИЯ
ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИЛОЖНИ ИЗКУСТВА
Катедра „МЕТАЛ”

Научен ръководител: проф. Димитър Делчев

Рецензент: проф. Румен Райчев

В общата характеристика на дисертационния труд на Евгения Цанкова е подчертано, че той се състои от две части – текст и приложение, общо 214 стр.

Текста е съставен от увод, изложение в три глави, заключение и приноси -175 стр. и библиография – 92 стр. В приложението е представен илюстративен материал състоящ се от 272 илюстрации в 39 стр.

Обекта на изследване е гривната като функционален и естетически предмет. Обоснован е предмета на изследването, проследено е развитието на гривната от накит и бижу до преосмислянето и като орнамент за тяло. Поставени са задачите на изследването. Увода показва ясно изразена цялостната структура на докторската дисертация.

Първа глава е посветена на гривната. Темата е развита исторически от най старите цивилизации, следвайки социалното развитие на човечеството, където гривната има социална и утилитарна функция. Цанкова подчертава, че естетическата функция на гривната предхожда писмената история на човечеството, символизирайки по думите и връзката между тялото и душата. Утилитарните и духовно-естетически аспекти са развити като духовна потребност и принос към естетизирането на човека.

Относно формата на гривната, описанието е достатъчно добре разработено. Отчетена е скритата символика на кръга – като форма на накитите по човешкото тяло и типовете гривни, както и материалите от които са произведени.

Разгледано е присъствието на гривната в културите на Асирия и Вавилон, древен Египет, антична Гърция, Рим, Индия и островна Океания. Гривните по българските земи са разгледани както в древно-исторически план, така и в Средновековието и периода на Възраждането. Описани са изключително много образци като видове, материали, функция, естетичен вид и орнаментална композиция.

Разгледана е гривната в европейски и световен мащаб. Представени са най-популярните имена на автори в бижутерската индустрия и техните производства. Развитието на бижутерията от ХХ век е разгледана като продукт- полемика между занаята и изкуството. Определена е философията и границите между утилитарното и изящното – занаята и изкуството в бижутерията. Цитирани са имената на художници със световна величина. Посочени са бижутерски къщи и модернистичните тенденции през 20-те до 50-те години на ХХ век.

Цанкова определя, че през 60-те години, съвременните бижута вече се развиват с нови концепции и нови технологии. Разглежда обстойно този период цитирайки, че това са широка категория бижута „...от изкуство или дизайн и това е средство, чрез което автора изразява своите идеи за себе си, изкуството и времето в което живее”. Според този цитат въведен в текста Цанкова най-точно определя посоката на своите разсъждения.

Цитира имената на много художници творци и бижутери от Европа и Америка, които с разпадане на традиционните бариери, правят бижута като скулптури, които се вписват и са свързани с човешкото тяло.

В следващата част в която се разглежда гривната в контекста на художествените стилове, Цанкова прави анализ на епохата на импресионизма, на движението „Изкуство и занаяти”, на Ар Нуво, Югендстил, Арт Деко и Де Стил изразители на прехода от изкуството на занаятите към изкуството на дизайна от края на XIX в. до 20-те години на XX в. Модернизма е продукт на съзнанието за чиста индустриална форма на дизайна последвана от изкуството на минимализма. Проблемите са развити от докторанта изчерпателно с примери показващи отделните тенденции в бижутерията като занаят, творчество и дизайн, съвместяващи се или взаимно изключващи се като продукт и творчество.

В гривната като част от етикета в облеклото на XX век се разглежда значението на бижутото като аксесоар. Коментира се формата, предназначението, ранга и възрастта на притежателя. Поставя се условието за стойност на материала, бижу или накит, от благороден метал или не, за хора с по ниски доходи, което е свързано с фактори влияещи на естетическите качества, на формата и стойността. Отчетена е сложната социална среда на военните години и стремежа на творците да поставят акцента върху естетическия вид на бижутото през този период. Развити са от Цанкова и насоките в изкуството в идеите на художниците в Баухаус в Германия и ВХУТЕМАС в Русия. Разглежда се развитието на изкуството през 40-те и 50-те години в Европа и САЩ. Обосновават се промените в образованието в изучаването на техниките на бижутерията в Европа и в Америка.

След направеното подробно изследване на развитието на формата, функцията, украсата и естетическите изисквания, както и материалите използвани в бижутерията до началото на 60-те години на XX век, Евгения Цанкова разглежда във **втора глава** причината да обсъди основната тема на своята дисертация. Тя е свързана с периода в които се прави характеристика на бижутата от 60-те и 70-те години на XX век и в частност гривната в контекста на новите бижута. През този период се развиват нови тенденции, както Цанкова казва в „новите времена, има ново мислене”. Цитира познати имена на бижутери творци на тази нова тенденция, която въвежда концепция за бижута създадени както от занаята, така и от изкуството и дизайна. Това е средство за идеи. Маркират се нови идеи, влияние оказва минимализма в изкуството. Материала в страниците на дисертацията е обогатен от Цанкова с много примери. Цитирани са световни автори и изложби със заглавие „Предмети за носене”. Създадени са нови форми на бижута през 70-те с образи от „космическия хардуер и микротехнологиите” напомнящи машинно произведен продукт. Отчита се паричната стойност на материала като без значение, като тя става символ на статут, скъсваща връзката между орнамента и човешкото тяло.

